

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Casopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

— Izhaja 15. v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, pošt. predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon Interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo.

Zdramite se ob dvanajsti uri!

Vsa zadnja leta že opozarjamo naše strokovne organizacije na neznosen pritisk, katerega izvaja večina delodajalcev, nad našimi delavci in nameščenci. Že neštetokrat smo opozorili, da ta pritisk ne more biti gola posledica socialnih diferenc med delodajalci in delavci, temveč, da tiče za vsem tem drugi globokejši načrti, ki ogrožajo zdrav razvoj vsemu narodu, ki bi bili lahko v usodnem trenutku nevarni celo državnici celini in obrambi njenih meja.

Na žalost, vse naše opozarjanje ni našlo skoro nikakega odmeva v drugih slojih našega naroda; zlasti meščanska javnost je prešla preko vseh takih stvari molče in desintezirano. Slednjič je pa prodrl svarični glas vendarle iz drugega tabora, ki nam kaže koliko obrambnega dela je bilo že zamujenega do sedaj. Sodnik novomeškega okrožnega sodišča gospod dr. Rudolf Kyovsky je predaval, kakor posnemamo po »Delavski politiki« o tem vprašanju na zborovanju Čehoslovaške-jugoslovske lige v Brnu, o razmerah v Sloveniji, ki jih je orisal takole:

»Predavatelj je med drugim poudarjal, kako sedaj tujci poglabljajo svoj vpliv v smeri proti Jadranskemu morju, pri čemur jim predstavlja Slovenija samo most na Jadran.

Gospodarski pritisk na našega malega človeka in delavca postaja neznosen. Tujci načrtno kupujejo slovenska posestva ob cestah, ki vodijo iz Maribora preko Celja in Ljubljane in iz Ljubljane čez Kočevje na Sušak. Ko so naše banke v letih gospodarske krize 1931 in 1932 ustavile izplačila, so začeli tujci temeljito nakupovati naša posestva. Samo v Gornji Radgoni so nakupi glasom zemljiške knjige v teh dveh letih 214 posestev, pri Sv. Lenartu 75, v okolici Maribora 245. Vlada je bila vsled tega prisiljena, izdati poseben finančni zakon s 1. aprilom 1937, s katerim iz narodnih razlogov omejuje nakup zemlje po inozemcih in ljudeh, ki niso naše narodnosti.

Ker je večina tovarn v nemških rokah, v glavnem v rokah inozemskih državljanov, se izvaja ogromni pritisk na delavstvo, tako, da je že skoro po vseh tovarnah izveden sistem »glajšaltanja« po vzorcu rajhovskega delovnega prava.

Ti dogodki so uprav pretresli slovensko javnost, kot menda nobeden dogodek iz leta 1918. naprej. V celi Sloveniji je opaziti globok prevrat in povsod je slišati klic po narodni koncentraciji.

Že ta kratek izvleček je pokazal mislečemu človeku koliko je ura. Mi bi takih primerov lahko navedli na stotine in stotine, ki bi pokazali s kako brutalnostjo so na delu one sile, ki izvajajo svoje temne načrte. Navedli bomo pa samo nekaj dejstev, ki pa bodo zadostno dokazali, kako nepravilno ravnaajo oni krogi, ki poudarjajo na vsakem koraku svoje rodoljubje, ne store pa ničesar, da bi podprli delavske težnje in delavsko borbo, da bi morali vedeti, da brani delavstvo v tem velikem in krutem boju vsenarodne in vsedržavne interese in, da je prav za prav delavstvo le predstraža, katero mora sovražno ofenziva najprej razbiti, če hoče doseči svoj cilj.

Vsi se bodo še spominjali, v kako ogromni borbi, se je pred dvema leti, nahajalo tekstilno delavstvo, da vsaj

do neke mere iztisne iz fabrikantov priznanje socialne zakonodaje in popravi svoje plače vsaj toliko, da ne bo poleg deset- do dvanajsturnega delovnika potrebno, se preživljati s podporami starišev, bratov in svojcev iz agrarnega zaledja. Kdo se ne spominja lepih obljub, ki so jih dajali takrat fabrikantje in milih njihovih tožba o nekorektnostih, ki so jih baje zagrešili stavkajoči. Državna oblast z gospodom banom na čelu je v takratni bitki prav gotovo želela, da si delavstvo zboljša svoj položaj, vendar so zastopniki fabrikantov umeli tako živo slikati »delavske grozote«, na drugi strani, pa tako lepo opisovati svoje socialno pravičnost, in znali zatrjevati kako sveti jim bodo podpisi na kolektivni pogodbi, da jim je slednjič že vsa nevtalna javnost in državna oblast verovala, da se bodo čisto spremenili in da bodo vse storili, da se upravičnim težnjam delavcev ugodijo.

Po tej stavki smo imeli celo vrsto procesov, kjer so bili obtoženi posamezni delavci onih grozodejstev, ki so jih znali delodajalci med stavko tako živo opisovati, trudeč se pridobiti državno oblast na svojo stran. Ti procesi so vsi pokazali, da so bile vse tožbe delodajalcev ena sama velika, grda farsa in dokazali, da so se delavci med stavko nad vse korektno in disciplinirano obnašali. Kako so se pa obnašali delodajalci potem, ko so izmoledovali znano uredbo o stavkah in, ko so delavci na njihovo častno obljubo izpraznili tovarne in odšli na delo?

Vrsto delavskih zaupnikov so takoj pometali na cesto in nekateri so še danes brez posla. O spoštovanju socialne zakonodaje zopet ni ne duha ne sluha, po fabrikah je pa uveden teror, ki ga ni mogoče popisati. O spoštovanju podpisov na kolektivni pogodbi ni ne duha ne sluha. Evo, gospod ban, tako zgleda častna beseda delodajalcev in taka je svetost njihovih podpisov. In kdo so ti delodajalci? Po vrsti sami tujci, večinoma Nemci, ki do onemoglosti izjemajo delavce, stremeč da bi čim temeljitejši strli vsak njihov odpor in da bi jih napravili za svoje brezdušno orodje.

Pa ne samo to! Streti hočejo v delavcu vsako samozavest, da bi bil strit tudi njegov narodni obraz. Navaditi ga je treba na trd socialen jarem, da se nekoč ne bo upiral nositi tujega nacionalnega jarma.

Še zanimivejše je poglavje, kako načrtno se branijo ti nemški fabrikantje sprejeti med svoje ukazno osobe kake slovenske nameščence. Znan nam je slučaj kako je pred leti neka kovinska fabrika iz Štajerske zaprosila, da bi smela zaposliti v svoji tovarni kakega inozemca, seveda Nemca, ki bi znal ali francoski ali angleški. Ustanova, ki je po obstoječi socialni zakonodaji poklicana, da k taki prošnji stavi svoje predloge, je odgovorila, da za tako službo ni treba nastaviti inozemca, ker imamo naše ljudi, ki izpolnjujejo te pogoje. Še več, predložila je kandidata, ki zna oba zahtevana jezika. Dotična tovarna sicer ni več prosila za dovoljenje inozemca, toda domačega kandidata tudi ni nastavila.

Poznamo slučaj, ko je bil v isti tovarni, izmed mnogih, nameščen tudi slovenski uradnik, ki mu glede izvrševanja njegove službe ni mogel

nihče ničesar prigovarjati. Njegov delovni čas je trajal največkrat od šeste ure zjutraj do pete ure popoldne, z eno urnim opoldanskim odmorom. Kadar je bilo pa treba pripraviti plačilne liste je pa nosil to delo celo na dom, da je še v kasnih večernih urah nadoknadil, to kar mu v deseturnem delovnem času ni bilo mogoče. Ta uradnik ni zagrešil nikakršnega prestopka. Nikdar mu ni bilo od strani vodstva tovarne nič prigovorjenega. Imel je le to nesrečo, da je pozdravljal svoje starešine z »dobrim jutrom«, mesto z »guten Morgen«, da se je kretal v slovenski družbi in da je bil predsednik slovenskega športnega kluba, ki pomeni za dotični kraj, koncentracijo slovenskega delavskega življa, kar ne more biti po godu nemčurskemu klubu v istem kraju, ki se ne more razmahniti, kljub bogatim podporam s strani nemške industrijske gospode. Celih 10 let je ta slovenski uradnik vestno vršil svojo službo. Toda ko so uspehi tretjega Rajha v zadnjih mesecih, do dobra osokolili naše tukajšnje pangermane, je padla odločitev. Za desetletno pridno delo je bil ta slovenski uradnik odpuščen

Akcija delavstva za plačane dopuste

Delavstvo je započelo veliko akcijo, da potom kolektivnih pogodb izvojuje plačane dopuste, ter tako vzporedno koraka z drugimi nameščenci, ki imajo plačane dopuste zasigurate potom Obrtnega zakona.

Delavske strokovne organizacije so v velikih obratih izvajale pla-

čane dopuste. Treba je, da delavstvo to zahtevo pospeši, ter na ta način skuša uveljaviti tudi plačane dopuste zakonitim putem.

Objavljamo seznam obratov v katerih je delavstvo potom organizacije izvajalo plačane dopuste.

Seznam podjetij, ki priznavajo plačane dopuste

»Saturnus« d. d., tovarna ploč. izdelkov, Ljubljana, daje na podlagi pogodbe z dne 12. avgusta 1936: po enem letu 3 dni, po treh letih 4 dni, po petih letih 6 dni in po sedmih letih 10 dni dopusta.

»Avtomontaža« d. d., Ljubljana: daje po pogodbi z dne 6. avg. 1938 po dveh letih 2 dni in za vsako nadaljnje leto še en dan, a največ osem dni dopusta.

Brivska in frizerska podjetja v Ljubljani dajejo na podlagi pogodbe z dne 14. dec. 1936 po enem letu 7 dni dopusta.

»Union« pivovarna d. d. v Ljubljani daje po pogodbi z dne 14. jan. 1938 po dveh letih 5 dni, po petih letih pa 7 dni dopusta.

»Semperit«, tvornica gumijastih izdelkov, Kranj: Na podlagi dodatka k pogodbi z dne 27. avgusta 1938 po dveh letih 3 dni dopusta.

Tovarna verig d. d. Lesce po pogodbi z dne 18. febr. 1935 po desetih letih 3 dni.

Industrija papirja in lepenke, Sladki vrh: po pogodbi z dne 31. avg. 1935 po petih letih 3 dni, za vsako nadaljnje leto 1 dan več do največ 10 dni.

Cinkarna d. d., Celje na podlagi sporazuma od 15. maja 1936 delavcem, ki vrše naporno službo v vročini, prahu ali plinu po 7 dni.

Kranjska industrijska družba Jesenice po pogodbi z dne 24. februarja 1937: po enem letu 1 dan, po petih letih 3 dni, po desetih letih 5 dni, po petnajstih letih 6 dni, po dvajsetih letih 7 dni, po petindvajsetih letih 8 dni.

»Alba«, produkcija jediln. orodja, Jesenice: po pogodbi z dne 3. nov.

1937 po enem letu 1 dan, po petih letih 3 dni.

»Sava«, kovinska industrija, Jesenice, po pogodbi z dne 29. aprila 1938 po dveh letih 2 dni.

Mestna podjetja, Maribor: po delovnem redu po treh letih 6 dni. Za vsaki nadaljnji dve leti 1 dan več do največ 14 dni.

Freund Viljem, tovar. usnja, Maribor: po pogodbi z dne 25. jul. 1934 po petih letih 2 dni, po desetih letih 3, po petnajstih letih 5 dni.

Tvornica za dušik d. d., Ruše po pogodbi z dne 29. dec. 1937 po enem letu 4 dni, po dveh letih 5 dni in za vsako nadaljnje leto še 1 dan več do največ 8 dni letno.

Tovarna lepenke grofa Thurnskega, Prevalje: po pogodbi z dne 26. maja 1937 po štirih letih 3 dni, za vsako nadaljnje leto še 1 dan več do največ 7 dni.

Grofa Thurnskega jeklarstva d. d., Guštanj: po pogodbi z dne 10. avg. 1937 vsem delavcem po 4 dni.

Henrik Kieffer, tovarna kos, Sv. Lovrenc na Pohorju: vsem delavcem na podlagi pogodbe z dne 30. okt. 1937 po 7 dni.

Mestna občina Kranj: na podlagi pogodbe z dne 1. aprila 1938 po dveh letih 3 dni, za vsako nadaljnje leto 1 dan več do največ 14 dni.

Splošna stavbna družba d. d. Tezno: na podlagi pogodbe z dne 10. junja 1938 po dveh letih 2 dni, za vsako nadaljnje leto 1 dan več do največ 10 dni.

Združenje pekovskih mojstrov v Celju: po pogodbi z dne 4. jul. 1938 po enem letu 4 dni, po dveh letih 8 dni.

Podjetja grafične stroke dajejo po kolektivni pogodbi te dopuste: po dveh letih službe v enem podjetju 3 dni, po treh letih 4 dni, po štirih letih 6 dni, po petih letih 8 dni, po šestih letih 10 dni, sedem do deset let 12 dni, nad deset let 14 dni.

Za dopust se štejejo delovni dnevi izven tistih dni, ki so v praznike. Specialno kvalificiranim delovnim močjem dajejo podjetja večje dopuste in sicer največkrat takoj s prvim letom po 2 tedna.

Večje knjigovoznice in knjigovoznice, ki so v okviru tiskarn, dajejo enake dopuste. Srednje knjigovoznice dajejo dopuste največ do 1 tedna, manjše knjigovoznice dajejo le pordnevne dopuste starejšim delavcem.

Podjetja, ki dajejo gornje dopuste so:

Ljubljana: tiskarne: Jugoslovanska, Delniška, Narodna, Učiteljska, Zadružna, »Slovenija«, Blasnikova, Poštna, M. Hrovatin, Litografija J. Čemažar, Merkur, Jugografika, »Sarnus« d. d.

Knjigovoznice: Jugoslovanske ti-

skarne, Učiteljske, Merkur in Blasnikove tiskarne.

Srednje knjigovoznice: Bonač, Šifer, Dežman.

Maribor: tiskarne: Mariborska, Cirilova, Ljudska, Podravska, Sax, litografija Benčina in drug.

Celje: Mohorjeva tiskarna in knjigovoznica, Zvezna tiskarna, Tiskarna Rode in Martinčič.

Kranj: Tiskarna Kolektor v Strazišču.

Kamnik: Tiskarna Slatnar d. z. o. z.

Jesenice: Tiskarna Anton Blažej.

Ptuj: Tiskarna V. Blanke.

Domžale: Tiskarna Veit in drug.

Vir pri Domžalah.

Krško: Tiskarna Brata Rumpret.

Novo mesto: Jugoslov. tiskarna.

Kočevje: Tiskarna Pavliček.

Državni rudniki. Po novem delovnem sporazumu dobe delavci v državnih rudnikih: po petih letih 6 dni dopusta, po desetih letih 15 dni, po dvajsetih letih 20 dni, po petindvajsetih letih 21 dni dopusta.

Zahteva delavstva mora biti posredovana po plačanih letnih dopustih!

Zaposlenost in zaslužek:

Število zaposlenih je v letu 1937 prekoračilo število zaposlenih v letu 1929 za 2.646 ali za 6,2%. Vendar število zaposlenih v Sloveniji je še vedno za 40% manjše, od števila zaposlenih v letu 1929. V glavnem se je povečalo število zaposlenih na področju beogradske Glavne bratovske skladišnice in sicer za 5.779 napram letu 1929 ali 34%. Tudi na področju sarajevske glavne bratovske skladišnice se je stalež delavstva dvignil za 24% napram letu 1929.

Istotako je prekoračeno število šihotov storjenih v letu 1937 13.906.206 napram 13.470.486 v letu 1929 ali za 3,2%. Napram letu 1936 se je povečalo število storjenih šihotov za 1.456.938 ali za 11,7%. V Sloveniji pa smo še vedno v zaostanku z številom storjenih šihotov napram letu 1929 za 42%. Povečanje napram letu 1936 pa znaša le 9%. Temu zaostanku v številu zaposlenih in storjenih šihotov, pa bo največji vzrok racionalizacija in tehnična izpopolnitev naših rudnikov, kar povzroča večjo storitev posameznika.

Višina izplačanih mezd je še pod normalo, napram letu 1929 za 14%. V letu 1929 je bilo izplačano na delavskih mezdah 559.609.000 din; leta 1937 pa 469.608.000 din. Na področjih posameznih Glavnih bratov. skladišč znaša razlika v povprečni dnevni mezdi leta 1929 napram letu 1937 sledeče: **Beograd** l. 1929 35,37 din, v letu 1937 29,60 din, znaša razlika 5,77 din ali 16,3%. **Sarajevo** leta 1929 43,38 din; v letu 1937 36,15 din, znaša razlika 7,23 din ali 17%. **Ljubljana** leta 1929 53,56 din, leta 1937 48,17 din, znaša razlika 5,39 din ali 10%. **Zagreb** leta 1929 31,87 din, v letu 1937 26,79 din, znaša razlika 5,08 din ali 16%. **Split** leta 1929 34,05 din, leta 1937 29,15 din, znaša razlika 4,90 din ali 15%.

K tem podatkom je treba omeniti, da se nanašajo na vse rudarstvo, to je na premogovnike in rudo-rudnike. Razmerje med delavstvom zaposlenim na premogovnikih, napram delavstvu zaposlenim na rudokopih je 54 proti 46. Če bi tukaj ločili podatke o številu storjenih šihotov in višino povprečne mezd premogovnikov od rudokopov, potem bi se gornje številke še zmanjšale v škodo premogarjev, razun v Sloveniji.

Za leto 1938 še sicer ne moremo podrobnih podatkov navajati. Vendar to lahko trdimo, ker se bližamo že jesenski sezoni, da bo to akordno leto, ki bo prekašalo leto 1929 v vsem, razun v številu zaposlenih ne.

Po podatkih iz God. Izveštaja odbora za zbrin. nezapos. rudarjev.

PEČOVNIK PRI CELJU

Rudarji zaposleni v tukajšnjem rudniku zahtevajo povišanje svojih plač. To zahtevajo utemeljujejo s tem, da so obstoječe mezd daleč premale za vsaj skromno preživljanje in drugič pa, ker so se razmere v pogledu višine in kakovosti produkcije bistveno zboljšale, tako da je podjetje v stanju ugoditi upravičenim zahtevam delavstva. Zahteve so se podjetju že predložile.

SENOVO PRI RAJHENBURGU

Pri tukajšnjem rudniku dela podjetje Dukić i drug, katero zaposluje nad 70 delavcev. Razmere teh delavcev so neznosne. Ne samo, da so zelo slabo plačani, se jih še priganja kakor živino. Vodstvo zveze rud. Jugoslavije je že podvzelo potrebne korake za odpravo teh neznosnih razmer. Ti delavci pa naj gledajo, da bodo čimprej organizirani vsi v ZRJ.

LESNI DELAVCI

Lesno delavstvo, organizirano v Zvezi lesnih delavcev, podružnica Stari trg, je zborovalo dne 4. t. m. v Markovcu.

Na zborovanju je poročal centralni tajnik S. Bricej iz Ljubljane, o položaju lesnega delavstva, o izvzu lesa, važnih socialnih vprašanjih ter zaščiti lesnega delavstva. Že nekaj let smo občutili vso težo gospodarske krize v naši dolini. Komaj se je malo polegel ta strah, nam že zopet nanovo grozi — nova kriza. Izvoz lesa v inozemstvo je zadnje čase zelo omejen, vsled neurejenih klirinških razmer. Potrebno je, da gospodje na merodajnih mestih ta pojav gospodarske krize v lesni industriji pravočasno preprečijo! Ali je potrebno, da moramo kljub temu, da je vsega v izobilju, stradati?

Obrazložil je borbo lesnega delavstva za zvišanje mezd v Dravski banovini, kakor tudi v ostalih delih države. Kljub temu, da imamo uredbo, ki določa najnižjo mezdo, se niti ta po dveh letih uvedbe še ne izvaja. Tudi ostali predpisi obrtnega zakona o zaščiti delavcev, so le mrtve črke na papirju.

Delavstvo se vse premalo briga, da bi to izbojevalo, ker poslodavci sami od sebe ne dajo nobenih povišani.

Vozniki v našem kraju, ki so obenem tudi mali kmetje, so letos še prav občutno prizadeti. V kolikor ni dovolj zastoja v lesni industriji, je prišla še druga nadloga. Razpasa se je divjačina, predvsem medvedje in divji prašiči, ki delajo ogromno škodo po njivah posestnikov.

Ob času občinskih volitev je naš kraj obiskalo več raznih gospodov, ki so nam mnogo obljubljali, kaj vse je treba storiti, za to ubogo delovno ljudstvo. Naš delavec, kmet in mali obrtnik, so se dobro zavedali, da so te obljube zgolj past. Zavedajo se pa tudi tega, da je edina rešitev delavstva izpod kapitalističnega jarma delo delavstva samega.

ZAKLJUČENO MEZDNO GIBANJE MI-ZARJEV V LJUBLJANI

Ljubljanski mizarski pomočniki, ki imajo tekom desetletij, za seboj težke preizkušnje so v letošnjem letu z uspehom zaključili mezdno gibanje, za povišanje plač in uveljavljanje kolektivne pogodbe.

V letu 1936, je bila sklenjena v Ljubljani kolektivna pogodba v mizarski stroki. To kolektivno pogodbo so podpisali ljubljanski mizarski mojstri posamič. Letošnje leto pa je ta kolektivna pogodba dobila obvezno moč za vse mojstre, ki so člani prisilnega združenja mizarskih mojstrov. Mezde so se zvišale za 0,50 din na uro, na vse postavke, ki so predvidene v kolektivni pogodbi. Ta povišek mezd znaša letno za vse mizarsko delavstvo v Ljubljani ca. 600.000 din, ali za posameznega pomočnika mesečno 120 din. Izpovedka je sicer izgledalo, da se ne bo doseglo sporazuma. Pa je le šlo ob vztrajnosti delavstva. Tako znaša sedaj najnižja mezda mizarskega pomočnika na uro 4,50 din. Delavstvo ve, da ta plača še ne odgovarja kvalifikaciji mizarskega pomočnika, zato pa se počasi uveljavlja bolj in bolj.

Nekateri pomočniki, ki so vsa leta čakali, da pride odrešenik, in so zadnji čas vplačali nekaj prispevkov organizaciji, tudi s tem poviškom niso zadovoljni. Kritizirajo vodstvo organizacije, da ni dovolj enačeno, ne zavežajo se pa tega, da delavec izvojuje le toliko pravic, kolikor ima moči. Treba je, da mizarski pomočniki v sleherni mizarski delavnici poskrbe, da se bo kolektivna pogodba dosledno izvajala. Zaupniki imajo nalogo vodstvu organizacije tedensko poročati, če bi se kje pogodba kršila. Ker je pogodba veljavna za dobo šestih mesecev, t. j. do konca meseca marca prihodnjega leta, je naloga vsega lesnega delavstva, da se v tem času pripravi na novo borbo, da se kolektivna pogodba izpopolni ter mezde zopet izboljšajo.

Potrebno je tudi, da se napravi kolektivna pogodba v mizarski stroki za celo banovino. S tem bi odpadla velika konkurenca mojstrov iz drugih krajev izven ljubljanskega območja.

Pozivamo vse mizarsko delavstvo, da v svojih krajih postavi zahtevo, za čim prejšnje uveljavljanje enotne kolektivne pogodbe. Zato, zavijajmo rokave in vsi na delo!

PRESERJE — PODPEČ

Lesno delavstvo v tovarni lesnih izdelkov v Podpeči, je leta 1936, sklenilo potom svoje razredne organizacije »Zveze lesnih delavcev« kolektivno pogodbo. Pogodba je za ta čas izboljšala položaj delavstva za približno 25 odst., prav posebno pa pri akordu. Tedaj je bilo delavstvo tudi skoro vse v razredni organizaciji včlanjeno, kar pa podjetniku ni bilo prav. Večkrat je potožil, zakaj ni kaka katoliška organizacija v obratu. No, po daljšem času je tudi dosegel, da se je osnovala JSZ, ki pa je danes le še samo firma in pečat.

Tudi pri nas ni mnogo delavstva včlanjenega, vendar, kar je, je vsaj to dober material in podjetnik tudi ve, s kom ima opraviti.

Zveza lesnih delavcev je sklicala zborovanje delavstva, da se razpravlja o kolektivni pogodbi. Na zborovanju se je moglo ugotoviti, da podjetje krši na debelo to, kar je pred par leti samo podpisalo. Tu se je tudi delavstvo izjavilo, da je pripravljeno stopiti v odkrito borbo za povišanje plač ter izvajanje obstoječe kolektivne pogodbe.

Centralni tajnik S. Bricej je obrazložil položaj lesnega delavstva v naši banovini, kakor tudi v ostalih delih države. Kljub temu da je uredba o minimalnih mezdah že dalj časa v veljavi, je za podjetnike še vedno španska vas. Delovni čas se grobo krši, preokrasno delo se ne plačuje z zakonitimi dokladami, delavstvo se šikanira na vse močnejše načine.

Velika krivda je na delavstvu samem, ker se premalo zanima za strokovne organizacije. Preveč čaka, da pride odrešenik od nekje, ki naj vse to, kar se sedaj dogaja v obratnih postavi na glavo. Denuncianstvo je razpisano do neverjetne višine. Preganja se delavske obratne zaupnike, ter odpušča najboljše delavce, ki se upajo postaviti proti modernim krščenim izkoriščevalcem. Vse to pa gre le toliko časa, dokler je delavstvo razkropljeno. Le močno povezano med seboj, bo delavstvo v stanu to izkoriščanje preprečiti.

Podjetnik je za svojo novo izgrajeno vilo napravil vodovod, za tovarno, kjer je 150 delavcev in delavk, pa ni sredstev, ter mora delavstvo piti vodo iz Ljublanice, ki teče mimo tovarne. Voda teče od Vrhnike ter pobira vso nesnago s seboj, kar je gotovo velika krivda tako pogostim obolenjem delavcev na črevesju. Razumemo, da so stroji tovarni potrebni, potrebni pa so tudi delavci, da jim strežijo, ker pri nas še ni umetnih robotov.

STROKOVNI VESTNIK

ŽIVILCI

Kongres Zveze živilskih delavcev Jugoslavije

se bo vršil dne 30. in 31. okt. 1938 v Slavonskem Brodu v dvorani Socialističnega Delavskega Doma z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev in konstituiranje kongresa.

2. Poročila: tajnika, blagajnika in kontrole.

3. Razrešnica staremu upravnemu in kontrolnemu odboru ter volitev novih odborov.

4. Tarifna politika: ref. s. Turk Mustafa.

5. Socialno-ekonomski položaj živilskih delavcev, ref. ss.: a) Dianić Blaž: splošni položaj živilskih delavcev; b) Bogdanović Mihajlo: vprašanje stanovanja in prehrane pri delodajalcu.

6. Nočni počitek v pekarnah: ref. s. Grubauer Rudolf.

7. Kulturno-prosvetno delo: ref. ss. Krnjaić in Mlinarić.

8. Naš zadržni pokret: ref. s. Gjurgje Vid.

9. Predlogi, prošnje, pritožbe.

Ostali pogoji za udeležbo na kongresu so razvidni iz Okrožnice, ki jo je poslala centralna uprava vsem priključenim podružnicam.

Za centralno upravo živilskih delavcev:

Predsednik: N. Hruškar, s. r.

Tajnik: R. Grubauer, s. r.

TEŽEK POLOŽAJ PEKOVSKIH DELAVCEV IN VAJENCEV

Pekovski pomočnik Tokić Mujo iz Mostarja nam je poslal naslednji dopis z željo, da ga objavimo v našem časopisu:

»Vsi, ki se v strokovnem gibanju udeležujemo, vemo, da delavstvu nikjer ne cveto rože, posebno ne obrtnemu delavstvu v Bosni in Hercegovini, gotovo pa tudi ne v drugih krajih naše države. Večinoma je obrtni delavec še vedno navezan na oskrbo pri delodajalcu, ki mu daje poleg mizerne plače še stanovanje in hrano, tudi tedaj, če je delavec oženjen. Razumljivo je torej, da je delavec ob takem sistemu zaposlitve vedno pod stalno kontrolo delodajalca. Delodajalec mu odreja prihodek in konec dela v pekarni, kdaj sme iti počivati, kdaj sme iti v mesto nakupiti si osebne potrebine, a oženjeni delavec pa, ki stanuje in je pri delodajalcu ne more živeti skupaj s svojo rodbino, ter jo more obiskati le, kadar mu to njegov delodajalec dovoli v bojazni, da ne bi odnesel eventualno v žepih moko svojih rodbini, itd. Takih delodajalcev, posebno pekovskih, ki vidijo v delavcu vse drugo le sebi enakovrednega človeka ne, je še mnogo.

Pri nas v Mostarju se dogaja vsemogoče. Delovni čas se krši, nedeljski počitek ni popoln, tudi nočni počitek se ne izvaja, delavce se plačuje tako, kakor to posamezni delodajalec hoče, valenci delajo po 18 do 20 ur dnevno. Poleg vsega tega pa se je v zadnjem času pojavilo še nekaj novega. Pekovske delavce so začeli plačevati po 100 do 120 din na teden brez hrane in stanovanja, le v dveh pekarnah zaslužijo delavci še po 300 din na teden. Zaslužka mojstri tudi redno ne izplačujejo ter morajo nekateri delavci čakati po več dni, da se jim ta malenkostni tedenski zaslužek 100 do 120 din izplača, in sicer zato, ker grede mojstri ob sobotah »lumpati« do nedelje in se ne brigajo za izplačilo zaslužka svojemu delavstvu. Vajenci so, kakor že omenjeno,

sužnji, ki delajo noč in dan tako, da se mnogokrat vprašamo: kaj postane iz njih? To vse se dogaja v pekarnah, kjer se peče kruh in pecivo za široke ljudske sloje, toda se merodajni faktorji ne zanimajo za higieno v pekarnah, ker, če bi se tedaj ne bi bilo v pekarnah takega stanja, kakršno je. Higijenski predpisi niso le zato, da je pekarna lepo pobeljena in počiščena. Najvažnejši predpogoj higijene v pekarnah je vprašanje higijene v produkciji, to je, da so delovni pogoji, ob katerih žive delavci in vajenci higijenski. Kaj delajo naši merodajni faktorji v tem pogledu? Kaj delajo pekovski delavci, da se tega neznosnega stanja otresejo? Nekateri so v svoji razredni strokovni organizaciji, v kateri se bore za odpravo tega stanja, dočim drugi, neorganizirani čakajo in blatijo skupaj s svojim delodajalcem, pri katerem delajo po 18 ur dnevno, organizacijo in vse okoli sebe, zato, ker se jim ne prinese že vse urejeno na krožniku, ker se oni — tako trdijo — ne morejo zaradi borbe zameriti svojemu delodajalcu. Poudarjam, da so med pekovskimi obrtniki tudi častne izjeme, vendar pa ne more nekaj zdravih jabolj med stoterimi gniliimi, ostati vedno zdravih. Konec temu neznosnemu stanju store lahko le pekovski delavci sami, če se bodo že vendar enkrat predramili, dokler je še nekoliko življenja v njih, in da se potem svoje strokovne organizacije mogočno upro sedanjemu nevdržnemu stanju in zahtevajo dostojne plačline in delovne odnose.

Ali ni to morda tudi klic — za ljubljanske pekovske delavce?

RUDARJI

NAŠE RUDARSTVO V LETU 1937

Produkcija, zaposlitev, storjeni šihiti, povprečni zaslužek in indeks višine zaslužka napram letu 1929.

Produkcija: (v tonah)			
premog črni in rjavi	3.973.684		
lignit	1.068.834		
železo (ruda)	615.302		
bakar (ruda)	650.629		
pirit	120.665		
boksit	352.690		
svinčeno-cinkovna ruda	815.896		
kromova ruda	60.503		

Topilniška produkcija:			
sirovo železo	39.905		
bakar	39.413		
svinec	5.131		
cink	4.849		

Zaposlenost, storjeni šihiti, izplačana mezda, povprečni zaslužek dnevno in indeks višine zaslužka napram letu 1929 za vso državo.

Štev. delavcev	Štev. šihotov	Izplačana mezda din	Povpr. zaslužek din	Indeks višine zaslužka
48.674	13.906.206	469.608.000	33.76	81
Na področju posam. Glavnih brat. skladišč:				
Beograd:				
22.636	6.496.121	192.302.000	29.60	84
Sarajevo:				
12.265	3.419.361	123.551.000	36.13	83
Ljubljana:				
7.032	2.131.381	102.676.000	48.17	90
Zagreb:				
4.892	1.328.978	35.616.000	26.79	84
Split:				
1.849	530.365	15.461.000	29.15	86

Napram letu 1936 se je povišala produkcija v odstotkih: premog 10,3, briketi skoro 100, železna ruda 36,4, bakrena ruda 6,7, svinčeno-cinkova 11,4, boksit 12.

STAVBINCI

Pogodba za stavbno stroko razširjena na vso Slovenijo

Na predlog delavskih strokovnih organizacij ter Delavske zbornice je po dolgem čakalju banska uprava vendarle izdala naslednji odlok:
»VI. No. 1304-12.

ODLOČBA.

Veljavnost kolektivne pogodbe z dne 15. julija 1938., s katero se je v smislu § 5. zakona o zaščiti delavcev ter § 209 obrtnega zakona uredilo delovno razmerje stavbnega delavstva za več kot polovico podjetij te stroke ter za več kot polovico delavstva te stroke, zaposlenega na območju dravske banovine, se razširja na vso stroko na vsem območju dravske banovine.

Ta kolektivna pogodba velja tudi za vse pooblaščenec graditelje, zidarske mojstre in studenčarje, tesarske mojstre ter pooblaščenec inženirje te stroke.

Razširitev veljavnosti kolektivne pogodbe se je odredila glede na določila čl. 14. odstavka 1. uredb o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnanju in razsodnosti.

Kraljevska banska uprava dravske banovine

V Ljubljani, dne 20. avgusta 1938.

Ban:

dr. Natlačen, s. r.

K temu moramo pripomniti in podčrtati par stvari. Noben zakon in nobena odredba v pravcu izboljšanja gospodarskega in socialnega položaja delavskega razreda nima stvarne moči brez močne delavske sindikalne organizacije. To je ugotovitev, o kateri mora stavbno delavstvo posebno voditi račun.

Jasno nam mora biti, da stavbno delavstvo ne more v bodočem letu računati na kako uspešnejše mezdno gibanje, ako se niti mezde, predvidene z letošnjo kolektivno pogodbo in razširjene po banovi odločbi ne bodo stvarno tudi izplačevale. Kajti čim striktnije bo izvajana kolektivna pogodba, tem boljše bodo izsledki za nadaljnjo borbo, ki je potrebna, da si stavbni delavci v Sloveniji izboljšajo svoj položaj tako, da bo življenje stavbnih delavcev pri nas enako življenju stavbnih delavcev v drugih demokratskih državah, kjer so delavcem priznana vsa prava sindikalnega združevanja in borbe.

Izgledi za konjunkturo v stavbi stroki v Sloveniji za bodoče leto niso najboljši. In iz izkušnje zadnjih let, to je iz zadnje gospodarske krize je delavstvo lahko videlo, da imajo takrat enotno organizirani kapitalisti najboljšo priliko, da dodobra eksploatirajo zaposleno delavstvo. In nujnost obstanka tisočev stavbnega delavstva in njihovih družin v Sloveniji zahteva, da se proti temu postavi jezi, ki naj bo množično močna, specialna organizacija stavbnih delavcev. Z doseženimi uspehi se stavbno delavstvo ne more zadovoljiti, dostojno človeško življenje zahteva več.

In ta več je mogoče doseči le, ako imamo pred očmi gornje ugotovitve, namreč, da je stavbno delavstvo sposobno le potem enotnosti vseh stavbnih delavcev že v bližnji bodočnosti uspešno voditi morebitno defenzivo ali ofenzivo v interesu svojega ekonomskega in socialnega položaja.

ŠTRAJK PEČARSKIH POMOČNIKOV

Po štirikratnih neuspešnih pogajanjih, na katerih so pečarski delodajalci striktno odklanjali vsako tudi najmanjše povišanje plač, so bili pečarski pomočniki prisiljeni, da svoje zahteve priberejo potom stavke.

V stavki se nahaja 80 pomočnikov pečarske stroke in to že od 24. avgusta. Stavka je v Ljubljani, Kranju, Mengšu in Trzinu. Med štrajkaši je tudi nekaj stavkokožev, kar silno otežkoča borbo stavkajočega delavstva.

Moralna stavkajočih delavcev je odlična, in v svojo zmagi niti najmanj ne dvomi. Da pa bo borba čim preje zaključena in s čim boljšim rezultatom, vso delavsko javnost opozarjamo, da dezertirjem delavske borbe, ki v takem momentu delajo, tudi izkažejo svoje zaničevanje.

ŠTRAJK KAMNOLOMCEV NA POHORJU SE VEDNO TRAJA

270 delavcev v kamnolomih v Ribnici na Pohorju in Josip Dolu še vedno štrajka. Volja stavkajočih je nezlomljiva. V svoji upravičeni borbi so pripravili na vsake še tako velike žrtve. Dosedaj se podjetnikom ni posrečilo dobiti niti enega stavkoka, kljub obljubam in grožnjam.

Spremljamo njih borbo z vsemi simpatijami, kajti njih borba je borba vsega ostalega slovenskega proletarijata, posebno, ker stavka zavzema vedno ostrejšo obliko.

STAVKUJOČIM V RIBNICI!

Danes smo vam nakazali din 450 štiri-stoletdeset, ki smo jih nabrali za Vas v Šoštanju. Denar je namenjen predvsem Vaši deci. V slučaju potrebe bomo se nabirali.

Šoštanjska mladina v tem težkem trenutku, ko se borite za boljši kosček kruha zase in za svoje družine, stoji z vsem srcem ob vaši strani. Vzrasli v industrijskem kraju vemo, kako silno je danes izkoriščanje delavstva od strani podjetnikov, vemo, da pokušajo podjetniki vsa bremena kriz in izgube pri neuspešnih spekulacijah prevladati na ramena delavcev, vemo pa tudi, da delavcu ne bo pomagal nihče, če si ne bo pomagal sam.

Vašo borbo pozdravljamo v zavesti, da bodo naše meje trdne le tedaj, če bo za njih prebivalstvo zadovoljno ljudstvo. Želimo vam, da vztrajate junaško do konca, ki vam mora prinesiti popolno zmago. Ne dajte se Družnosti!

Šoštanjska mladina.

Ljubljanske stavbne delavce opozarjamo, da se vrši zborovanje vsega stavbnega delavstva Ljubljane in okolice v nedeljo, dne 18. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani Delavske zbornice.

Dnevni red bo objavljen potom letakov in zaupnikov.

Odbor podružnice SGRJ.

KAJ BO Z NAMI V ZIMSKI DOBI?

Bliza se čas stavbne nedelavnosti in čas, ko bo stavbno delavstvo občutilo na svojih plečih, kaj je prinesla stavbnemu delavstvu toliko hvalisana nova uredba o Borzah dela. Naj navedem par stvari iz te uredbe, ki je porazno zasekala v položaj stavbnega delavstva v dobi nezaposlenosti.

Po novi uredbi o preskrbovanju nezaposlenih delavcev se smatrajo za sezonska dela tudi stavbne stroke in stavbnemu delavcu v času mrtve sezone brezposelnost podpora sploh ne pripada. Za dosego podpore je predpisano 8 mesečno članstvo (200 dni), ter tudi izjema, da se sezonskemu delavstvu računa od 13 do 26 mesecev nazaj, stavbnemu delavstvu v letošnjem letu ne bo koristila, ker so pripadajočo podporo za dobo nezaposlenosti v lanskem letu že izkoristili. Tako bodo deležni prvih podpor šele koncem sezone 1939.

Vsled tega se stavbni delavci pri nas upravičeno sprašujejo, kaj bo z nami v zimski dobi. Onih, ki niso prošle leto izkoristili podpore, je silno malo, ako vzamemo, da je število nezaposlenih stavbnih delavcev v Sloveniji lansko leto v decembru in letos v januarju ter februarju doseglo skoraj število 10.000.

Mnoga protestna zborovanja ter resolucije na ministra socialne politike niso dosedaj našle nikakega odziva, vprašanje, kaj bo s temi brezposelnimi tisoči stavbnih delavcev v zimski dobi, je še vedno odprto.

Vendar pa, da stavbno delavstvo doseže izpremembo te uredbe, mora se nadalje ob vsaki priliki potom svoje strokovne organizacije zahtevati takšno revizijo, da bo uredba o preskrbovanju nezaposlenih delavcev nudila stavbnim delavcem res ono, kar je nujno potrebno za obdržanje njih eksistence v času nezaposlenosti, in da bodo tudi pogoji sprejemljivi in izpolnjeni za delavce.

Vsekakor je donošenje take spremembe važno tudi za občine in bansko upravo, kajti jasno je, da se bodo morali v nasprotjem slučaju, ako do revizije ne pride, obrniti, in sicer organizirano, na občine in bansko upravo, da jim nudijo one, oziroma banska uprava, česar ne dobe z uredbo o borzah dela.

IZ SGRJ V KRANJU

O delovnem času

Delovni čas se ponekod še vedno podaljšuje na 11, 12 in več ur dnevno. Žalostno pri tem je, da so tudi delavci sami s tem zadovoljni in delajo, naravno, brez nagrade za nadure. Mnogokrat se je že o tem pisalo in govorilo, vendar se še dogajajo taki slučaji. Sodrugi, kdaj bo mera polna? Ali se kot v Sloveniji ne sramujete pred svetom, ki Bosanci in drugimi našimi, vendar ne sramujete sodrugi, ki so si znali potom naše Zveze gradbenih delavcev priboriti 9 in tudi 8-urnik in mezde do 8 in 9 dinarjev na uro? Razmišljajte o tem! Dolžnost vseh zavednih naših članov je, da vedno in povsod vsaj agitirajo za točno izvajanje 10-urnika, da bomo imeli možnost zahtevati ob priložnosti vsaj 9-urnik.

O neki veselici in drugi drobiž

Pred kratkim je priredila neka organizacija, ki se bavi sedaj tudi z organiziranjem stavbincev, veselico. Seveda, vsakdo lahko prireja veselice in dela tudi reklamo za obisk veselice. Do tu je vse v redu. Ni pa v redu precej dvoumna firma te organizacije. Lepaki, posebno pa letaki, so nosili firmo, zlasti podpis, ki je kaj lahko mistificiral marsikoga, ki se na firme prav dobro ne spozna. Drugič bi se kaj takega brez škode smelo opustiti, za kar bi bili tovarišem prav hvaležni. Na vsak način pa je tudi to indirektno priznanje naših Zvez — to se vzame z zadoščenjem na znanje.

Ker smo že pri tovariših, naj nam dovolijo konstatirati, da se med pisanjem njihovega lista, ki je včasih tako radikalno, da bi delalo čast vsakemu marksističnemu glasilu in agitacijskimi šlagerji tovarišev odpira cel prepad. Če se zelenici poslužujejo vsakovrstnih neumnosti pri agitaciji, jim ne zamerimo, toda od Vas bi pričakovali lojalnejšo propagando. Končno in to velja za vse organizacije: Kje ste bili, ko je bilo stavbinsko delavstvo še popolnoma na tleh, teptano, neupoštevano, slabše kot suženjska drhal? Zakaj se takrat niste spravili na organiziranje tega bednega, do krvi izkoriščanega delavstva? Zakaj, če ste res tako pristni prijatelji tega delavstva, sedaj slabite s cepljenjem njegovo udarno moč? — Dokler se nismo sami dvignili in zaklicali pod vodstvom naše Zveze: Stoj, zadoosti je — nismo imeli prijateljev nikjer! Nikdo se ni brigal za nas, nikdo nas ni branil pred brezsrčnimi eksploatatorji, »pocrkali« bi lahko od prevelikih naporov in slabe prehrane mi in naši otroci — nikdo bi ne znižil besedice. Da je gornje resnica — o tem je vsak stavbinec, ki nima kratkega spomina, prepričan. Tu je tudi rešitev uganke naših uspehov. Za danes naj zadostuje to, če bi pa ne bilo še dosti, smo vedno pripravljeni, da nadaljujemo.

MALI INCIDENT NA STAVBI G. HELLERJA, KI POSTAJA TRAGEDIJA...

Imamo več podjetij, ki lojalno izpolnjujejo kolektivno pogodbo in je pri njih razmerje med delavci in podjetniki povoljno. Tam se ne boje niti delavske organizacije, niti zaupnikov. Znana tvrdka Jos. Slavec et Co. v Kranju seveda ne spada v to kate-

gorijo. Zato ji je organizacija trn v peti. Rezerviramo si, da o priliki poročamo še o raznih nerednostih pri tej firmi, ki so tudi iz obstoječimi zakoni precej navzkriž. Take tvrdke imajo v svoji službi večinoma »delovodje« in »polirje«, ki so navadni priganjači in ki skušajo svojo pomankljivo strokovno sposobnost nadomestiti z direktnim ali indirektnim škodovanjem ugledu zaupnikov in organizacije ter tako napraviti iz svojih podrejenih delavcev, večinoma v strokovnih zadevah in socialnopolitični zakonodaji neinformiranih, pauperiziranih poljedelcev, poslušne in vdanе sužnje, ki so najboljši material za pretirano delo in drugačno izkoriščanje, n. pr. pri kuhinji.

Zadnjič je bil na stavbi G. Hellerja majhen incident s stavkokozi tvrdke Kovačič, najbolj trmastega pečarskega podjetja, ki je potekel brez vsakih posledic tudi za našega sodruga Škerbinca, ki, mimogrede omenjeno, ni na oni stavbi zakonito zaščiteno obratni zaupnik, temveč organizacijski zaupnik. Tudi odpuščeni zaradi tega in takoj izplačan ni bil nihče. Imelo pa je že celotno tam zaposleno delavstvo odpoved, ker je delo končano. To je resnica.

G. Leopold K., Slavčev, recimo palir, je pa vedel že naslednjega dne povedati svojim garašam, da je bil obratni zaupnik pri Hellerju na mestu odpuščeni, s prozornim namenom, da ustreže s tem svojim gospodarjem. Toda ni še konca, govorili so že, da so zaprli vse delavce itd. V par dneh bodo najbrže vsi pobešeni, kar je gotovo pobožna želja nekaterih tukajšnjih gg. podjetnikov, posebno kar se tiče S. Škerbinca. Pa zadnji, vrag ga trgaj, hujskača rdečega, je še živ in zdrav in prost in upa odpreti oči še marsikateremu stavbincu in napraviti iz njega zavednega proletarca, ki se ne bo pustil izkoriščati niti od gg. Jos. Slavec et Co., ki naj bodo lepo v senci, da jim sonce ne bo škodovalo.

»OJ Doberdob« in drugi »socialno čuteči«...

Kolikor je nam znano, ne plačujeta po kolektivni pogodbi samo Bidovec in Rahon. Skoro ni treba omenjati, da pri teh dveh tvrdkah nimamo članstva, delavci nimajo zaupnikov, sploh se menda zanaša velika večina tam zaposlenega delavstva na — stanovsko sožitje, ki je socialnemu čuvstvom in drugim krščanskim čednostim titularjev onih tvrdk jako donosno. V njihovi vni »praktičnih« katoličanov, požabijo celo na vnebovpjoče grehe... Izkoriščani sodrugi vseh barv in prepričani, kdaj bode našli pot v vašo razredno, bojno organizacijo, ki ne pozna drugega kot samo vaše interese in katere samo ona more brez ozira na desno in levo z uspehom zastopati. Vsi v naše vrste, samo vi še manjkate in kot vidite v vašo škodo! — Družnost!

MONOPOLCI

DELAVSTVO LJUBLJANSKE TOBAČNE TOVARNE

je vedno v skrbeh, ker pridejo vedno nove odredbe, odpusti, redukcije obrata itd. — Komaj izgleda, da se bo položaj nekoliko izboljšal, že nastopi poslabšanje. Sedaj se ukine v Ljubljani izdelovanje ciglar in jih bosta izdelovali tovarni v Zagrebu in Senju. Na podlagi tega je podružnica Saveza monopolnih delavcev v Ljubljani napravila vse, da se to prepreči. Tudi izvršni odbor Saveza je interveniral pri upravi monopolov v Beogradu. Odbor delavskih zaupnikov pa je poslal resolucijo banski upravi, mestnemu poglavarstvu, zbornici TOI, inspekciji dela. Delavski zbornici, Udruženju trafikantov dravske banovine. Savezu monopolnih delavcev v Beogradu, v kateri med drugim pravi:

Odbor delavskih zaupnikov tobačne tovarne v Ljubljani smatra za svojo dolžnost, da opozori na glasove o demontaži tukajšnje tovarne s prošnjo za takojšnjo intervencijo pri meročajnih faktorjih, da se ustavi že započeto zmanjšanje števila delavstva in postopno ukinjevanje izdelave ciglar.

Tukajšnja tobačna tovarna je svoječasno zaposlovala nad 2000 delavcev in sicer v času, ko je mesto Ljubljana štelo 40.000 prebivalcev, v zadnjih letih pa se je število delavstva zniževalo kar v skupinah in tako je danes zaposlenih še dobrih 600 delavcev, dočim ima mesto Ljubljana danes nad 80.000 prebivalcev.

Kakor je razvidno že iz številk, je to zniževanje prekomerno, če pa pomislimo, da je bilo v zadnjih letih zaposlenih še nad 900 delavcev, dočim jih je danes samo še 600, pridemo do zaključka, da se mesta

300 upokojenih delavcev sploh ne mislijo več izpolniti.

Ker iz tega sledi in se tudi jasno vidi počasna, a trajna demontaža tovarne — poleg začasnega slepila o novih strojih — pričakujemo ponovno, da je treba napeti vse sile za ohranitev tovarne v našem mestu, ker mislimo, da je v interesu vsega prebivalstva Slovenije, posebno pa meročajnih faktorjev, da se pravočasno zadrži izseljevanje tako donosne industrije, kakor je ta tobačna tovarna, iz našega mesta.

Poslednja okrnitev ljubljanske tovarne, ko se je prenesla vsa fabrikacija ciglar v tovarne v Zagrebu in Senju, je bila tako v socialnem kakor tudi v gospodarskem pogledu za delavske sloje v Ljubljani najhujši udarec. S tem je bila zapečaten usoda najmanj 80 do 100 družin. Znano je, da je prebivalstvo dravske banovine najboljše konzument tobačnih izdelkov, ker ne pozna tihotapstva s tobakom, zaradi česar je zahtevala, da se vzdrži obrat edine tobačne tovarne v njej neokrnjeni v polnem obsegu, popolnoma upravičena.

Pričakujejo pozitivnega uspeha, da se število delavstva v tukajšnji tovarni vsakakor poveča v skladu z delavstvom drugih tobačnih tovarn tako, da bodo eventualno potrebnih redukcij deležne vse tovarne, ne pa samo ljubljanska, ki je bila zapostavljena samo zato, da se favorizirata še nadaljnja demontaža, kakor se je izvršila pri fabrikaciji ciglar, ki so bile kot tradicionalen izdelek tukajšnje tovarne na najboljšem glasu po vsej državi, opozarjamo in prosimo meročajne, naj podvzamejo primerne korake v interesu socialne zaščite delavstva in ljubljanske industrije.

Za odbor delavskih zaupnikov Čamerin, starešina; Škrabl, zapisnikar.

STROJNIKI

EKSKURZIJA

Člani so bili že informirani potom zadnje okrožnice, da nameravamo prirediti ekskurzijo v Trbovlje, in sicer ogled nove elektrarne centrale. Ta elektrarna je pričela obratovati koncem avgusta t. l. Trboveljska premožkopna družba v Ljubljani je na našo prošnjo dovolila ogled te elektrarne in je odbor sekcije sklenil, da se vrši ta ekskurzija v Trbovlje nepreklicno dne 25. septembra t. l.

Pozivamo vse člane, obenem pa prosimo vse pododbore, da se naše ekskurzije udeležijo. Ob priliki te ekskurzije se bomo sestali vsi člani iz Dravske banovine in lepo število zagrebških kolegov, zato smatrate ta poziv kot dolžnost za udeležbo. Na odhodni postaji naj vsak zahteva nedeljsko povratno karto. Ogled elektrarne se bo vršil dne 25. septembra dopoldne, in sicer po prihodu jutranjih vlakov v Trbovlje. Člani naj pričakajo na kolodvoru v Trbovljah. Od tam gremo skupno v elektrarno. Po ogledu je skupno kosilo v restavraciji Delavskega doma v Lokah-Trbovlje. Po kosilu pa je skupni sestanek vseh udeležencev, na katerem bodo podali poročilo funkcionari sekcije iz Ljubljane in Zagreba.

Vsi člani naj se prijavijo sekciji v Ljubljano, poštni predal 290, najkasneje do 15. septembra t. l. Poleg prijave naj vsakdo sporoči, če naroča kosilo.

KONGRES SAVEZA V LJUBLJANI

Vsem članom sporočamo, da se bo vršil po odobritvi pravil Savezni kongres v Ljubljani. Na ta kongres že danes opozarjamo. Kajti kolegom z juga moramo z množično udeležbo pokazati, da smo močni.

VIŠJI STROJNIŠKI TEČAJ V LJUBLJANI

Banska uprava v Ljubljani je tudi letos naklonila podporo za nadaljevanje naših tečajev. Sporočamo, da se bo tečaj pričel predvidoma 1. oktobra t. l. na Srednji šoli v Ljubljani. Tudi letos bosta predavala v tečaju gg. inženir parnih kotlov inž. Gulič in inž. Ditrich za elektrotehnično stroko.

Pozivamo vse zainteresirane, da se nam najkasneje do 25. septembra t. l. javijo za udeležbo. Poznejši prijavljenec se ne bo sprejemalo v tečaj.

Sporočamo vsem članom, ki se ne bodo mogli udeleževati naših predavanj, da jim lahko nudimo po naši nabavi ceni skripte tečaja. Vsaka stran bo stala 50 par. Naročila sprejema sekcija v Ljubljani.

SPLOŠNA DELAVSKA STROKOVNA ZVEZA

ZAHVALA.

Podpisana podružnica se najiskreneje zahvaljuje odboru SMRJ podr. Guštanj, kakor vsem darovalcem za znesek din 500, katerega ste darovali za naše brezposelne člane.

Družnost! SDSZJ podruž. Prevalje.

BELEŽKE

Našim zagovornikom prisilnega dela v premišljanje

Tipična bolezen lopatarskih delavcev v Nemčiji.

Priredil Tome.

Borze dela v Nemčiji so leta 1933. razposlale stotisoče, milijone mladih in starih ljudi, »prisilne delavce« k najtežjim utrjevalnim delom, gradnji kanalov, trdnjav, avtomobilskih cest, itd. Plače teh delavcev so dosegle komaj višino brezposelnih podpor pred letom 1933. Težke posledice tega »prisilnega dela«, ki se je s 1. julijem 1938, ko je stopil v veljavo »pri-

silni delovni zakon«, še z drugimi raznimi ukrepi znatno poslabšalo, opisuje korespondenca mednarodne transportne federacije. Zaradi važnosti in zanimivosti ta opis objavljamo tudi mi v ponestku:

Od leta 1933. dalje v Nemčiji mnogo govore o takozvani »lopatarski« bolezni.

To bolezen opažajo v sto in sto primerih pri delavcih zaposlenih pri

gradnji avtomobilskih cest in pri utrjevalnih delih. Na podlagi rentgenovih slik so zdravniki ugotovili nalomke hrbtničnih vretenc na vratu in na obronku prs. Ogromni pojav lopatarske bolezni, ki je bila kot nezgodni pojav v prejšnjih letih skoro neznana, je vznemirila nemške oblasti. Rajhovsko ministrstvo dela je naročilo posebni komisiji, da preišče in ugotovi vzroke bolezni. Izid preiskave je komisija objavila v knjigi. Delo o tej preiskavi, ki sta jo vodila skupno zdravnik in obrtni inšpektor, je težka obtožba proti načinu dela na avtomobilskih cestah v Nemčiji.

Pod nazivom »lopatarska bolezen«, ki jo imenujejo tudi »avtomobilska cestna bolezen«, se skriva vsa današnja beda brezposelnih. »Lopatarska bolezen« pa ne povzroča le začasno nesposobnost za delo, ampak pomeni za delavca, ki je že bil dolgo brezposeln, popoln polom njegovih upov in načrtov: namesto kruha in dela bolezen, nesposobnost za delo in novo pomanjkanje, poleg tega pa še skrb, če se sploh da bolezen popolnoma ozdraviti. In učinek na mase, trenutek, ki se ga ne sme prezreti. Zlom delavske volje, izraz, ki je najbolj primeren za pojav te nezgode (lopatarske bolezni). — pa ne ostane prikrit, ker se dogaja v velikem delovnem kraju, v »kolonah«, to je, pred očmi vseh sodelavcev, kakor pravi uradna komisija.

Vsak delavec pozna in se boji te bolezni, zatajiti ali prikriti jo, kar nekateri priporočajo, pa ob velikem številu ni mogoče in ob vsakemu novemu primeru trpe vsi sodelavci in vsak misli nehote na trenutek, ko se loti bolezen tudi njega.

Bolezen je bila prej neznana

»Lopatarska bolezen« je obstojala že prej in tudi zunaj Nemčije. Med vojno 1914-18 je bilo v Nemčiji opažati podobna obolenja in to pri »delovnih četah«, predvsem med vojnimi ujetniki, ki so bili zaposleni pri zemeljskih delih: pri kopanju zemlje, itd. Tudi na Švedskem so ugotovili slučaje »lopatarske bolezni«; iz Švice pa poročajo, da je to »tipična« poškodba, ki jo delavci dobe ob kidanju snega. V Angliji je med igralci »Criketa« poznana kot »karakteristična« bolezen. Lopatarsko bolezen opažajo tudi v Litvi, po razpustitvi strok. organizacij in s tem v zvezi nastalim poslabšanjem delavske zaščite. — V zadnjih letih se je prej nepoznana bolezen začela bolj in bolj pojavljati. Seveda nje pojav ni nikjer tako ogrožen kakor baš v Nemčiji. Prej v Nemčiji tega ni bilo. Vzroki lopatarske bolezni izvirajo od težkega dela z zemeljskim materialom (predvsem nakladanja), v pretežni večini torej dela, ki ga vrše po »naredbi o preskrbi dela«, ki jo je izdala nemška vlada. Tako trdi uradna komisija.

Silne bolečine

Delavci pri gradnji avtomobilskih cest, ki se med delom zaradi te bolezni zgrudijo, začutijo na kraju bolečine nekaj pok, zlom, ki je včasih tako glasen, da se ga lahko sliši. Vse to pa povzroča silne bolečine. Posamezniki poročajo, da so tak pok slišali celo delavci, ki so bili zaposleni v neposredni bližini ponesrečenca. Ljudska govornica imenuje ta »pok« avtomobilsko-cestno bolezen, predbolečino pa k tej pripadajoče »trobilo«, s čemer se to dovajno merilo izborna označuje. Delavci tožijo o silnih nenadoma nastalih bolečinah v hrbtu ter v spodnjem in zgornjem prsnem vratnem delu. Roke in noge otrpejo, naslednje dni se tisti, ki so za avtomobilsko-cestno boleznijo oboleli, komaj premikajo in jih morajo njihovi tovariši oblačiti in slačiti. Pri zdravniškem pregledu klecnejo prizadeti vsled bolečin v kolenu.

* Koepchen und Bauer: »Die Schipperkrankheit in medizinischen und arbeitstechnischen Untersuchungen nebst Vorschlägen zu ihrer Verhütung«. Verlag Barth, Leipzig 1937, 94 S. Tekst ilustr.

Kljub temu: delati naprej!

Da delajo delavci po popolnemu »zlomu« še naprej, bi se praviloma ne smelo dovoljevati. Kljub temu pa je četrtna takih bolnikov poizkusilo, ker prejemajo spričo malih zaslužkov — urna plača je običajno po 50 pfenigov — tako nizko bolniško podporo (hranarino), da poizkusijo vse, samo da lahko vrše delo naprej in ščitijo svoje rodbine pred pomanjkanjem in stradanjem. Predvsem pa se oblasti in strokovna združenja pri vsej tej stvari preveč obotavljajo. Prijava bolniški blagajni se vodi kot nezgode po cele mesece pod »« (narekovajem). Zato nekateri delavci, kljub silnim bolečinam, ne upajo prijaviti bolezni bolniški blagajni, ker se boje, da se jim bo očitalo, ker so se prijavili in da se jih bo zaradi tega odpustilo z dela ter jim tudi borza dela ne bo dala 6 tednov nobene podpore, niti jim priskrbela drugo delo.

Delavce, ki so se pri gradnji avtomobilskih cest vsled prenapornega dela zgrudili, se spozna čim prej za zdrave. Ako se začne z delom, dokler bolečine niso popolnoma popustile, se lahko še povečajo... vse to mora delavstvo vzeti v »zakup«. Tako poroča komisija. Zdravniška sodba »za delo sposoben« ni torej vedno v skladu z zakonskimi predpisi, po katerih se mora bolnika postaviti zopet v prejšnje zdravstveno stanje... Resnica je, da se 85% zopet zaposlenih delavcev pritožuje zaradi večjih ali manjših bolečin ali težkoč pri delu.

Zdravniki so vedno pripravljeni, da zapišejo delavcu »za delo sposoben« kljub temu, da vedo, da predčasna zaposlitev lahko bolezen poslabša in da delavec ponovno in za delj časa zboli. Vsak osmi delavec, ki je bil po tej bolezni ponovno zaposlen pri gradnji avtomobilskih cest, se je pri delu ponovno zgrudil in ostal po 8 tednov bolan, v dveh primerih pa celo po tri mesece...

Masovna obolenja

Ne gre tu le za poedine brezposelne primere... ampak procentualno mnogokrat za zelo številna obolenja, kar potrjuje komisija. Komisija je preiskala delo na desetih avtomobilskih cestah, pri katerih je bilo zaposlenih povprečno 2700 delavcev, med katerimi jih je bilo 1980, ki so bili zaposleni z nakladanjem materiala z lopatami (od tod beseda: »lopatarji« — »lopatarska bolezen«). Pri splošnem povprečju se je zgrudil vsak 17. delavec (nakladalec, lopatar), na poedinih delovnih krajih skoro vsak 5., na posebno izpostavljanih krajih pa vsak tretji lopatar zaradi te avtomobilsko-cestne bolezni.

Morala in boj strokovnih organizacij

Ni še vse, če se lahko prebiva v toplem stanovanju in če se do sitga najde: temveč je treba v resnici prebivati v toplem stanovanju in biti sit, da se lahko zbudi boljšo naturo.

Najbrže nas bodo naši nasprotniki zavrnil, ko trdimo, da ima svobodni delavski pokret, posebno še v strokovnih organizacijah opravka z moralno ali etiko (nравstvenostjo). In vendar se nam zdi, da je strokovni pokret znamenite važnosti in velike nравne vrednosti. On je le deloma materijalen pokret, ker segajo njegove korenine globoko v dušo. Vzgaia svoje člane h karakterju in preoblikuje svoje pristaše vedno bolj in bolj. Naravno, strokovni pokret ne more storiti iz svojih članov angeljčke, toda, kolikor je možnosti v odnosih z njimi, stori za njih vzgojo vse.

Iz vseh krajev države in iz vseh plasti široke ljudske mase izhajajo člani strokovnih organizacij, dajo, skupno vzeto, veliko mnogostranost, o kateri je treba razmišljati. Največ jih izhaja iz takozvanega nižjega miljeja, ki pripadajo četrtemu stanu. V njihovi mladosti in tudi v poznejše-

Vzroki avtomobilsko-cestne bolezni

so, kakor zatrjuje uradna spomenica, neobzirno priganjastvo sestradanih delavcev in tankajšnja metoda »delovne borbe«. Po navodilih vlade se mora zemeljskih del izvršiti čim več z ročnim delom, dočim so se prej izvrševala taka dela čim več s stroji. Zaradi premnogih obolenj delavcev in zaradi nujne izvršitve strategično važnih cest pa so na nekaterih krajih zopet postavili stroje. Kljub temu so te nezgode še vedno mnogoštevilne, ker se po razbitju strokovnih organizacij priganjastvu ne postavi v bran nobena organizirana sila. Komisija poroča še, da se zahteva na treh najbolj izpostavljenih gradnjah trikrat večjo storitev, kakor pa na ostalih. Na treh krajih so nezgode (na 100.000 m³ materiala) 4 do 5½ krat pogostejše kakor na ostalih delovnih porstarih, kjer se dela normalno. Dve taki priganjaški firmi sta uvedli celo premije. Poedine delovne »kolone jaškov« zaslužijo ob veliki storitvi po 7.50 do 10 RM na teden več od normalnega zaslužka. Pri teh — stradajočih zaslužkih — je bila težnja po večjem zaslužku tako »silna«, da so se delavci dejansko vsiljevali v »kolone-jaškov«, za katere so bile predvidene premije — kljub temu, da so videli vsak dan, kako »cepajo« njihovi tovariši.

»Vsi doseđanji dogodki so šele začele«

Komisija zahteva posebne varnostne ukrepe za delavce zaposlene pri gradbi avtomobilskih cest, vendar pa ima sama malo upanja, da bi režim, ki je razbil strokovne organizacije, dal delovno zaščito temu delavstvu, ki je zaposleno pri utrjevalnih delih in gradbi cest. Komisija sama nima zaupanja in piše: »Ker bo javna preskrba dela imela še dolgo važno vlogo, je vse do sedaj doživljeno še-le pričetek...«

Ta tipična bolezen delavcev-lopatarjev bo v Nemčiji obdržala še naslednja leta svojo resnost in pomen. — Komisija je objavila svoje poročilo leta 1937, ki ni prečno. Njene pritožbe niso bile upoštevane. Uradni list nemškega ministrstva dela in list »rajhovskega dela« ugotavlja v marcu 1938, da je »avtomobilsko-cestna bolezen« kot nezgodni pojav še vedno zelo številna. Generalna inšpekcija zgradb avtomobilskih cest je dala zgraditi, kakor so poročali na zadnjem nacionalno-socialističnem kongresu, posebno taborišča za poškodovane delavce pri gradnji avtomobilskih cest.

Tako nastajajo nemške avtomobilske ceste!

Tako se godi bednim delavcem v deželi, kjer ni strokovnih organizacij!

mu življenju se jim je dalo na življenjsko pot vse drugo, le dobrih vtisov ne. Vendar se pa zbere v strokovni organizaciji velika plast ljudi, ki stoje visoko nad takozvanim proletarijatom (iz izrazom gorenje pomena). Mnogo današnjih članov strokovne organizacije spada dejansko v »četrto generacijo« industrijskega delavstva, ki so opremljeni z izobrazbo večrazredne ljudske šole in so si znali pozneje v življenju svojo pomanjkljivo izobrazbo mnogokrat prav dobro izpopolniti, ter imajo o politiki, o tajnosti gospodarstva, gonilne sile državnega in družabnega življenja več pojma in globokejšo razsodnost, kakor pa tisti veliki kup takozvanega meščanstva.

Današnje industrijsko delavstvo se lahko prišteva med umetnike, ker kot kvalitetno delavstvo ustvarja s svojimi rokami moderno industrijo. Z njihovo moralčno kvaliteto stoje naši industrijski delavci-specialisti in drugi visoko nad trgovsko in zakotno-kupčijsko srednjo plastjo, ki je vedno pripravljena storiti za denar ali materijelno bogastvo, vse. Ta tako lepo zlagana in precej krhka mo-

rala meščanstva torej še zdaleka ne dosega višine morale članov našega strokovnega pokreta.

V življenju je najbolj merodajen socialni položaj človeštva. Praznemu želodcu se ne more vtepati morale. Človeka, ki se bori z lakoto, ne moremo pridobiti za nič drugega kakor za boj za hrano. Pristop v lačen želodec dobi le logika — hrane. Tudi strokovne organizacije so se oprijete tega, da se morajo boriti za potolaženje želodca, dokler obstoja v človeški družbi, da se jo odpravi.

Toda čim višje se dvigne življenjski standard delavskega razreda, tem bolj se dviga isti moralno in intelektualno. Ugodne eksistenčne možnosti, ki odvezamejo široki masi skrb za vsakdanji kruh, delujejo kot podlaga za višje etične vrednosti. Svetle, široke ceste, lepo, solčno stanovanje, udobna sobica za človeka, ki pride z dela, lepa knjiga, gledališče, potovanje, športno udejstvovanje in podobne prijetnosti, ki jih nudi življenje in ki so si jih strokovne organizacije že deloma usvojile — to so sredstva, s katerimi se dviga človek iz manjvredne bitnosti. Na taki življenjski bazi so ljudje etično visoko stoječi, se bolje razvijajo in tudi lažje dosežajo visoke cilje. Zato je praznoprav bedarija pridigati moralno človeku, ki se mora vsemu temu odreči in živeti morda domala od zraka.

Ker ustvarjajo strokovne organizacije tla, na katerih se šele lahko v neki meri razvija višja morala in nравnost, zato so v veliki meri pospeševalke morale in nравnosti. V tem, ko strokovne organizacije osvobajajo spodnjo plast človeštva od pritiskajočih skrbi, ji nudijo tudi nравstveni obstoj; odvrčajo je od slabih vplivov in razširjajo med njimi radost ter novo upalno življenje. Najboljša opora nравnosti in trdnih značajev človeštva je boljši življenjski standard in utrditev dobrega materijalnega položaja.

Strokovne organizacije so najboljše poroki dobre morale, ker delujejo za boljši in pravičnejši družabni red. Ali ni to velikanski napredek, da so gospodarsko in socialno zatirani (kateri so rojeni zato, kakor izgleda, da se morajo odpovedovati in prenašati krivice) prešli k samostojnemu delu, ko so začeli nastopati kot govorniki, pisatelji, parlamentarci in vršilci javnih funkcij? Da, za najširšo plast človeštva je to velikanski napredek. Seveda ni to v vseh državah enako hitro in obsežno napredovalo, ker, čim demokratičnejša je država, tem prej in tem več se je doseglo. V tem je velik kos moralne sile.

Strokovne organizacije pa dajo delavcu tudi čut dolžnosti; vzgojile in vzgajajo ga k medsebojni vzajemni pomoči. Razvile so etiko poklica, ki daje delavcu ponos in razblinja njegov čut manjvrednosti. Delavec se je naučil podrežati svoje interese skupnosti, čuti se solidarnega s svojimi poklicnimi sodrugji, po svoji strokovni organizaciji pa je povezan tudi z ostalimi delavci, da — z razrednimi sodrugji celega sveta. Delavec, ki je nekdanj malo razmišljaj in se čutil za skromno bitje, je dobil v svoji strokovni organizaciji sposobnost, da si stavlja višje cilje. V tem je on samega sebe nadkrilil. To je bil prehod iz slepe nebržnosti k samozavesti in polnomočni osebnosti... in vse to potom svobode, brez zapovrov in neprisiljeno sam s svojo voljo.

Zares, tu je delo, s katerim smo človeka plemenitili, povišali, kar je doseglo komaj kristjanstvo. Strokovni pokret je ustvaril platformo, kjer delujejo, temeljito različni ljudje, ali se v skupni usodi in skupnem delu razvijajo. V zgodovini je malo takih primerov, kjer bi bilo toliko zvestobe, toliko junaškega poguma in medsebojne pomoči, a vse to v popolni nepresiljenosti in enodušnosti. Poznejša zgodovina bo pisala o našem pokretu in ga povišavala kot svetel in posnemanja vreden primer na polju dviganja morale in etike.